

Η αμφισβήτηση των θεωρητικών γνωσιακών τομέων του επιστητού και η διαδικαστική προσέγγιση της επιστήμης έχει κυριαρχήσει έως τις μέρες μας. Απότοκος αυτής της εξέλιξης, που παραβλέπει την υποστασιακή διαφορά μεταξύ της αντικειμενικής πραγματικότητας και της αντικειμενικής γνώσης, ήταν η επαναχάραξη της διαχωριστικής γραμμής ανάμεσα στις θετικές (φυσικές) και τις ανθρωπιστικές επιστήμες. Στον αντίποδα εμφανίστηκαν ιδέες οι οποίες τονίζουν ότι οι επιστήμες του ανθρώπου στηρίζονται κατ' ανάγκη σε διαφορετικό εξηγητικό μοντέλο, που δομείται γύρω από δύο κείρια σημασίας άξονες: την κατανόηση και την ερμηνεία –διαφορετικό πεδίο έρευνας (ο άνθρωπος) επιβάλλει και διαφορετική μεθοδολογία· όλο και περισσότερο προβάλλουν απόψεις για την μεγάλη σημασία και αναγκαιότητα των ανθρωπιστικών επιστημών, ότι συνιστούν την «αφετηρία μας» βοηθώντας μας «να αντιληφθούμε το που βρισκόμαστε», ότι «ενισχύουν τη δημιουργικότητα, την εκτίμηση των ομοιοτήτων και των διαφορών μας, καθώς και τη γνώση όλων των ειδών», βασικές προϋποθέσεις της ατομικής ολοκλήρωσης του ανθρώπου.

Είναι φανερές οι ριζικές αλλαγές που επήλθαν διαμορφώνοντας ένα κυρίαρχο μοντέλο εκπαίδευσης, εντός του οποίου αμφισβητείται η «χρησιμότητα» των ανθρωπιστικών επιστημών και τεχνών, με το επιχειρήμα ότι απορροφούν πόρους χωρίς ανταποδοτικότητα για την «πραγματική» οικονομία. Η εποχή που κυριαρχούσε η ιδέα της επιστημονικής καθολικότητας φαίνεται να έχει παρέλθει και μαζί της η ιδέα ότι οι ανθρωπιστικές σπουδές (πρέπει να) συνιστούν τη βάση της ευρείας μόρφωσης του ανθρώπου ικανής να τον βοηθήσει στην κατανόηση της ζωής ως ολότητα. Σήμερα οι ανθρωπιστικές σπουδές θεωρείται ότι απλώς «μπορούν να συμβάλουν» στην ενίσχυση της δημοκρατίας και της συνεργασίας μεταξύ διαφορετικών ανθρώπων, στην αποτελεσματική επικοινωνία. Αλλά η διαρκής υποβάθμιση των ανθρωπιστικών σπουδών δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί με όρους λειτουργικούς και οικονομικούς, δηλαδή με τους ίδιους ακριβώς όρους που οδηγούν στην απαξίωση τις επιστήμες αυτές.

Στο πλαίσιο αυτού του προβληματισμού τα Θέματα Αρχαιολογίας αποτελούν μια απόπειρα να λειτουργήσουν ως έγκυρος δίαυλος επικοινωνίας μεταξύ των επιστημόνων που θεραπεύουν την Ιστορία, την Αρχαιολογία και την Ιστορία της Τέχνης, και του αναγνωστικού κοινού. Γονιμοποιός ιδέα του εγχειρήματος είναι η πεποίθηση ότι οι επιστήμονες των ιστορικών-αρχαιολογικών σπουδών είναι οι μόνοι που δύνανται να υπερασπιστούν αποτελεσματικά τις επιστήμες τους, όχι μόνο στον πανεπιστημιακό στίβο (ανάμεσα στους συναδέλφους τους άλλων επιστημών), αλλά επίσης και στον κοινωνικό, σε όσους λαμβάνουν αποφάσεις εκπαιδευτικής/πολιτιστικής πολιτικής, κυρίως όμως σε όλους τους χιλιάδες πολίτες που αντιλαμβάνονται (ή πρέπει να αντιληφθούν) τη σπουδαιότητα των ανθρωπιστικών σπουδών στην ισόρροπη ανάπτυξη του ανθρώπου και της κοινωνίας, μέσω της διαμόρφωσης ενός ανθρωπιστικού υπόβαθρου για την αντιμετώπιση των σύγχρονων προβλημάτων.

Με δεδομένο ότι η διάχυση της επιστημονικής γνώσης συντελείται όταν οι ανακαλύψεις ή οι εμβασύνσεις των επιστημόνων ενός γνωστικού χώρου διαδίδονται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, κεντρικός πυρήνας της φυσιογνωμίας των Θεμάτων Αρχαιολογίας είναι η πεποίθηση ότι η μεταφορά της επιστημονικής γνώσης και σε άλλες ομάδες της κοινωνίας μπορεί να ενδυναμώσει την κοινωνική αντίληψη για την αναγκαιότητα των επιτευγμάτων των ανθρωπιστικών επιστημών, εν προκειμένω της Αρχαιολογίας και της Ιστορίας της Τέχνης. Βέβαια δεν παραβλέπεται ότι το εγχείρημα είναι πολυσύνθετο, καθώς φαίνεται καταρχάς να άπτεται της πολλαπλής ερμηνεύσιμης «επιστημονικής εκκλαίκευσης» ως τρόπου μεταφοράς της «γνώσης» από την πηγή προς ένα ευρύτερο κύκλο ανθρώπων. Η αλήθεια είναι ότι οι ιστορικοί (περισσότερο) και οι αρχαιολόγοι φροντίζουν κατά καιρούς να «εκκλαϊκεύουν» τις επιστημονικές τους ιδέες και ανακαλύψεις, μέσω διαλέξεων, ομιλιών, αρθρογραφίας σε έντυπα και περιοδικά ποικίλης ύλης. Αυτό ωστόσο δεν ισχύει για όλους, καθώς αρκετοί (κυρίως τις τελευταίες δεκαετίες) αρνούνται την «εκκλαίκευση» με το επιχειρήμα ότι αυτή συνιστά μείωση του επιπέδου του επιστημονικού έργου και εγκατάλειψη, συχνά, της επιστημονικής ακρίβειας· άλλοι «αρνούνται» να παίξουν τον ρόλο του «διαφωτιστή». Αν και θα μπορούσε κανείς να βρει τα επιχειρήματα αυτά δικαιολογημένα, η άρνηση των ερευνητών να «εκκλαϊκεύουν» επιτρέπει σε κατ' επάγγελμα αλλά συχνά ανεπαρκείς «εκκλαϊκευτές» να παρουσιάζουν μια γραφική, απλοϊκή και δυστυχώς πολλές φορές εσφαλμένη και παραπλανητική εικόνα της σύγχρονης αρχαιολογικής έρευνας, του ρόλου και του έργου των αρχαιολόγων στην κοινωνία.

Άποψη μας είναι ότι οι ερευνητές δεν υποχρεούνται να «εκκλαϊκεύουν» την επιστήμη τους, αν με αυτό υπονοείται μια «αφ' υψηλού» και επιλεκτική μεταφορά πληροφοριών από τους λίγους ειδήμονες στους πολλούς (νεοφώτιστους), ένα είδος «μετάφρασης» του «δύσπεπτου» επιστημονικού ιδιωματικού λόγου της Αρχαιολογίας στην καθημερινή γλώσσα· άλλωστε η όποια «εκκλαίκευση» φαίνεται να αδικεί τις γνωσιακές ικανότητες του μη ειδικού κοινού και γενικά υπονομεύει δραματικά τη διατύπωση του επιστημονικού λόγου. Συγχρόνως όμως πιστεύουμε ότι υπάρχει αδήριτη (ζωτική τολμούμε να πούμε) ανάγκη οι επιστήμονες να παρουσιάσουν στο ευρύ κοινό το ερευνητικό τους έργο στις σωστές διαστάσεις, όπως αυτές διαγράφονται κάθε φορά μέσα από τον εσωτερικό διάλογο της επιστήμης τους. Είναι ανάγκη, με άλλα λόγια, να διαδώσουν την αρχαιολογική σκέψη και το προβληματισμό της και να συμβάλουν, ως οι καθ' ύλην, στην οικειοποίηση της από το ευρύ και μη ειδικό κοινό.

Το περιοδικό Θέματα Αρχαιολογίας επιθυμεί να συμβάλει στο έργο της διάδοσης και της οικειοποίησης του τρόπου σκέψης και των κατακτήσεων της Αρχαιολογίας και της Ιστορίας της Τέχνης, επικεντρώνοντας τη ματιά τόσο στο τι επιλέγεται να γνωστοποιηθεί όσο και στον τρόπο παρουσίασής του. Ευχαριστίες οφείλουμε σε όλους όσους συνέβαλαν στη γένεση των Θεμάτων Αρχαιολογίας. Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλουμε σε όλους τους πανεπιστημιακούς δασκάλους που αποδέχθηκαν την πρόσκληση να συμμετάσχουν στην Επιστημονική Συμβουλευτική Επιτροπή των Θεμάτων Αρχαιολογίας και να υποστηρίξουν το νέο εγχείρημα με τρόπο ουσιαστικό και δημιουργικό. Η παρουσία τους μας τιμά, η εμπιστοσύνη τους μας ενθαρρύνει να συνεχίσουμε.

Δημήτρης Γαρουφαλής

Διευθυντής Θεμάτων Αρχαιολογίας